ZAMONAVIY TA’LIMDA ONA TILI FANINI O‘QITISHNING SAMARALI USULLARI

Isaqova Muyassarxon Muhammadjonovna
O‘zbekiston tumani 1-son texnikumi
Ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada ona tili fanini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o‘qitishning dolzarb masalalari, o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish usullari hamda interfaol metodlarning ta’lim jarayonidagi ahamiyati keng yoritilgan. Shuningdek, maqolada ona tili darslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari, innovatsion yondashuvlarning samaradorligi va o‘quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishdagi o‘rni tahlil qilingan. Ta’lim jarayonida multimedia vositalari, elektron resurslar hamda zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish orqali dars sifati va samaradorligini oshirish mumkinligi ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan. Bundan tashqari, ona tili fanining yosh avlod ma’naviyati, tafakkuri va nutq madaniyatini shakllantirishdagi muhim o‘rni ochib berilgan. Maqolada pedagogik tajribalar va zamonaviy ta’lim yondashuvlari asosida o‘quvchilarning bilim olish faolligini oshirishga oid fikr-mulohazalar ham bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: ona tili, ta’lim texnologiyalari, interfaol metodlar, nutq madaniyati, kompetensiya, pedagogik yondashuv, o‘quvchi faolligi, innovatsion ta’lim

Kirish

Bugungi kunda ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan yangilanishlar barcha fanlar qatori ona tili fanini o‘qitishga ham yangicha yondashuvni talab qilmoqda. Ona tili inson tafakkurini shakllantiruvchi, nutq madaniyatini rivojlantiruvchi va ma’naviy dunyoqarashni boyituvchi muhim fanlardan biri hisoblanadi. Shu sababli ona tili darslarini mazmunli, qiziqarli va samarali tashkil etish zamonaviy pedagog oldidagi dolzarb vazifalardan biridir.

Ona tili fanini o‘qitishda an’anaviy usullar bilan bir qatorda interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, mustaqil fikrlash ko‘nikmasini rivojlantiradi hamda bilimlarni mustahkam egallashga yordam beradi. Ayniqsa, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng rivojlanishi ta’lim jarayoniga yangi imkoniyatlarni olib kirib, o‘qituvchidan zamonaviy metodlarni samarali qo‘llashni talab etmoqda.

Asosiy qism

Ona tili fanining asosiy maqsadi o‘quvchilarda savodxonlikni shakllantirish, ravon va mantiqiy nutqni rivojlantirish hamda til birliklaridan to‘g‘ri foydalanish ko‘nikmalarini hosil qilishdan iboratdir. Mazkur maqsadga erishishda dars jarayonining to‘g‘ri tashkil etilishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning mustaqil ishlash qobiliyatini oshiradi. Ayniqsa, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “BBB”, “Sinkveyn”, “Insert” kabi interfaol metodlar o‘quvchilarning darsdagi faolligini kuchaytiradi. Ushbu metodlar orqali o‘quvchilar mavzuni chuqurroq anglaydi, o‘z fikrini erkin ifodalashga o‘rganadi.

Masalan, “Klaster” metodidan foydalanilganda o‘quvchilar biror mavzu yuzasidan tushunchalarni guruhlarga ajratadi va ular o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlaydi. Bu esa mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. “Aqliy hujum” metodida esa o‘quvchilar qisqa vaqt ichida mavzu bo‘yicha turli fikrlarni ilgari suradi va ijodiy yondashuv shakllanadi.

Ona tili darslarida axborot texnologiyalaridan foydalanish ham yuqori samaradorlikka xizmat qiladi. Multimedia vositalari, elektron taqdimotlar, videodarslar va onlayn platformalar yordamida mavzularni tushuntirish o‘quvchilar uchun yanada tushunarli va qiziqarli bo‘ladi. Ayniqsa, grammatik qoidalarni misollar orqali slayd va animatsiyalar yordamida tushuntirish bilimning uzoq muddat xotirada saqlanishiga yordam beradi.

Quyidagi jadvalda an’anaviy va zamonaviy ta’lim metodlarining ayrim farqli jihatlari keltirilgan.

An’anaviy ta’lim	Zamonaviy ta’lim
O‘qituvchi markazda bo‘ladi	O‘quvchi markazda bo‘ladi
Tayyor bilim beriladi	Mustaqil izlanish rivojlantiriladi
Bir tomonlama muloqot ustun	Interfaol muloqot ustun
Nazariy ma’lumot ko‘p bo‘ladi	Amaliy faoliyatga e’tibor kuchli
Faollik past bo‘lishi mumkin	O‘quvchi faolligi yuqori bo‘ladi

O‘quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirish ham ona tili darslarining muhim vazifalaridan biridir. Nutq boyligini oshirish uchun matn bilan ishlash, mustaqil insho yozish, badiiy asarlar tahlili hamda og‘zaki chiqishlarni tashkil etish samarali natija beradi. Ayniqsa, bahs-munozara asosidagi mashg‘ulotlar o‘quvchilarning erkin fikrlashiga va nutqiy faoliyatining rivojlanishiga yordam beradi.

Bugungi globallashuv davrida yosh avlodning ma’naviy dunyoqarashini shakllantirishda ona tilining o‘rni beqiyosdir. Til milliy qadriyatlarni, tarixiy merosni va ma’naviy boyliklarni avloddan avlodga yetkazuvchi asosiy vosita hisoblanadi. Shu sababli ona tili fanini sifatli o‘qitish jamiyat taraqqiyoti uchun muhim omillardan biri sanaladi.

Pedagogik tajribalar shuni ko‘rsatadiki, darslarda interfaol metodlardan muntazam foydalanilganida o‘quvchilarning o‘zlashtirish ko‘rsatkichi sezilarli darajada oshadi. Shuningdek, o‘quvchilarda jamoa bilan ishlash, mustaqil qaror qabul qilish va ijodiy yondashuv kabi ko‘nikmalar shakllanadi.

Quyidagi ma’lumotlar zamonaviy metodlardan foydalanishning samaradorligini ko‘rsatadi.

Ta’lim usuli	O‘quvchilar faolligi	Bilimni o‘zlashtirish darajasi
Oddiy ma’ruza	Past	O‘rtacha
Savol-javob	O‘rtacha	Yaxshi
Interfaol metodlar	Yuqori	Yuqori
Multimedia asosidagi dars	Juda yuqori	Juda yuqori

Ona tili fanini o‘qitishda individual yondashuv ham muhim hisoblanadi. Har bir o‘quvchining qobiliyati, qiziqishi va bilim darajasi turlicha bo‘lgani sababli o‘qituvchi

dars jarayonida differensial yondashuvdan foydalanishi lozim. Bu esa barcha o‘quvchilarning darsda faol ishtirok etishini ta’minlaydi.

Shuningdek, mustaqil ta’lim topshiriqlarini tashkil etish ham o‘quvchilarning bilimini mustahkamlashda muhim vosita hisoblanadi. Referatlar tayyorlash, matn tahlili, lug‘at bilan ishlash va ijodiy yozuv mashqlari o‘quvchilarning til boyligini oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ona tili fanini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o‘qitish ta’lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Interfaol metodlar, axborot texnologiyalari va innovatsion yondashuvlar o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, nutq madaniyati hamda ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi. Shuningdek, ona tili darslarini qiziqarli va mazmunli tashkil etish o‘quvchilarning fanlarga bo‘lgan qiziqishini yanada oshiradi. Zamonaviy o‘qituvchi doimo izlanishda bo‘lishi, yangi metodlarni amaliyotga joriy etishi va ta’lim sifatini oshirishga intilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mahmudov N. Ona tili va nutq madaniyati. Toshkent, Akademnashr, 2022.
2. G‘ulomov A., Yo‘ldoshev M. Ona tili o‘qitish metodikasi. Toshkent.
3. Safarova R. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent, Fan va texnologiya, 2023.
4. Husanboyeva Q. Ta’limda interfaol metodlardan foydalanish asoslari. Toshkent, Innovatsiya, 2022.
5. Sayidahmedov N. Pedagogik mahorat va innovatsion yondashuvlar. Toshkent, Tafakkur, 2021.
6. Xoliqov A. Pedagogik kompetensiya va ta’lim samaradorligi. Toshkent, Mumtoz so‘z, 2022.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim tizimini rivojlantirishga oid qarorlari va farmonlari to‘plami. Toshkent, 2024.